

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput I. Inquiritur an ad habendam notitiam legis necessaria sit Christi
Gratia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS LIBER DECIMUS OCTAVUS

*Completens Scholastica Commentaria in quadam Epigrammata
divi Prosperi circa divinorum Auxiliorum ad singula
bona Opera necessitatem.*

Ratio Or-
dinis.

RESIBUS adversus Christi Gratiam, & humani arbitrii libertatem, quantum institui nostri ratio postulabat, hactenus refutatis, progredimur ad illas quæstiones resolvendas, quibus exerceri solent disputantium Scholasticorum ingenia, & quæ præsertim spectant ad ejusdem Gratiæ necessitatem. Occurrunt quippe in his quæstionibus difficilia quædam, & scitu summopere necessaria, circa officia moralium virtutum, infidelium opera, observationem præceptorum, & tentationum victoriam: quæ ita à nobis sunt propugnanda, ut continuo insectemur recensitos errores, neque ab Augustiniana

doctrina ullatenus divellamur. Fuerunt enim Scriptores permulti, qui de his differentes tradiderunt liberum arbitrium posse absque Christi gratia facere quod non potest, aut ex adverso nequaquam posse quod potest: atque hoc in libro, quantum illi recesserint à veritate, curabimus demonstrare. Disputatio præterea instituenda est de magno dono finalis perseverantiæ, necnon de sufficienti Gratia omnibus quidem à Deo Optimo, Maximo misericorditer exhibita, ac Præparata; sed quam nonnulli perveraces impiique temere pessundant & respuunt. Atque his explicandis præmittimus Epigrammata Prosperi, qui tam metricâ, quam solutâ oratione doctrinam S.P. Augustini egregie illustravit.

CAPUT I.

Inquiritur an ad habendam notitiam legis necessaria sit Christi Gratia.

SUMMARIUM.

1. An veritas naturalis possit cognosci sine gratia.
2. Quid sit veritas naturalis.
3. Probatur Conclusio primo.
4. An possit etiam cognoscere veritatem practicam.
5. Declaratur Conclusio secundò.
6. Ac confirmatur.
7. Conclusio secunda ponitur, ac probatur.
8. & 9. Solvuntur Objectiones.

EPIGRAMMA.

*Scrutari legem possunt utcunque quieti,
Si mundi à strepitu libera corda vacent.
Ut mens ergo piis studiis intenta juvetur,
Prælia divinis carnea vincat Amor.
Nam Templum Domini per sacra silentia crescit,
Et tacite struitur non ruitura Domus.*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

H h

Pro-

1.
An veritas
naturalis
possit co-
gnosci sine
gratia.

PROPOSITIO I. Potest utcumque ratio-
nalis creatura veritatem aliquam natura-
lem, non solum speculativam, sed etiam
practicam absque supernaturali gratia
scrutari, dummodo libera mente ab ob-
strepentibus sensuum fallaciis sese ad in-
timam rationis claritatem convertat.

2.
Quid sit veri-
tas naturalis.

Veritates naturales sunt, quæ huma-
nis disciplinis traduntur, & nativam in-
tellectus facultatem non superexcedunt,
ut quæ assequimur per Phisices, aut Ma-
thematices rudimenta. Quarum verita-
tum aliæ sunt speculativæ, aliæ practicæ.
Illæ in veritatis contemplatione, istæ au-
tem in praxi, sive operatione versantur.
Atque si hæc operatio spectat ad officia
virtutum; illius cognitio appellatur *mo-
raliter practica*. Utrum virtus moralis
sistens in ipso operis officio vera sit vir-
tus nullo vitio permixta, nolumus hoc
priori capite definire. Tantummodo
asserimus posse unumquemque homi-
nem veritatem naturalem etiam practi-
cam, cujusmodi est pronunciatum illud
naturalis legis, *Quod tibi non vis, alteri
ne feceris*, assequi per lumen rationis cui-
que inditum. Id vero duplici appposita con-
ditione, 1. ut mens retrahat se à strepitu
sensibilium illecebrarum ad ideas ingeni-
tas, & ad indefectibile lumen. 2. ut suæ in-
firmi-
tatis conscia non audeat sperare,
se posse ad omnia perfecte cognoscenda
absque speciali dono pertingere. Hæc
continentur priori distico Epigrammatis.

3.
Probatur
Conclusio
primo.

Quod aliquam veritatem naturalem
absque gratia Salvatoris percipere valea-
mus; probatur I. Nulla est enim in
ferie veritatum naturalium sublimior,
quam unum esse Deum Conditorum re-
rum universalium, deinde spiritum ho-
minis nulla materiei dissolutione interire.
Id vero rerum visibilium contemplatio-
ne, atque intima conscientia, idearum-
que libramento animal ratione præditum
attingere, argumentationibus plurimis
demonstravimus. II. Certissimum est,
& confirmatum auctoritate Augustini
lib. 1. ad Simplic. Q. 2. *non solum bonum
ingenium, sed & honestas, & utiles disci-
plinas comparari ante gratiam salutarem*.
III. Christus mortuus est ut justificare-
mur, quemadmodum S. P. demonstrat
in celebri Epist. ad Sixtum, non autem
ut Philosophi, & Mathematici efficere-
mur. Igitur ad Philosophicas, & Ma-
thematicas disciplinas capeffendas neces-
sarium non est supernaturale Gratia ad-
jutorium. IV. Dæmones nulla super-
naturali gratia exornati sunt, & nihilo-
minus quanta pollent naturalium scien-
tiarum notitia! Ex miraculis Christi su-
perna virtute patris illius quoque divi-

nitatem agnoverunt clamantes apud
Matth. cap. VIII. 29. *Quid nobis, &
tibi, Jesu fili Dei?* & Lucæ IV. 41.
Tu es filius Dei. V. Peccato Adami etfi
homo ignorantia & difficultatis vulnus
contraxit, unde nascimur tardioris &
hebetioris ingenii, non tamen rationis
lumen penitus extinctum est. Potest er-
go nativa facultate eniti, ut exercita-
tione & labore rerum naturalium cog-
nitionem adipiscatur.

Deinde quod possit percipere etiam
veritatem moralem practicam, id est,
proponentem officia virtutum, missa in-
terim quaestione illa, an opus in solo
officio consistens bonum sit undequaque;
probatur auctoritate, ratione, & experi-
mento. Enimvero S. P. Augustinus
in 1. de Trinit. cap. 13. scribit: *Quid-
quid prudenter, fortiter, temperanter,
& justè agimus, non ad sapientiam, sed
ad eam pertinet scientiam sive discipli-
nam, qua in evitandis malis, bonisque
appetendis actio nostra versatur, & quid-
quid propter exempla vel cavenda, vel
imitanda, & propter quarumcunque re-
rum, qua nostris accommodata sunt usibus
necessaria documenta, historica cognitio-
ne collegimus*. Et Venerab. Beda in cap.
2. ad Rom. *Anima rationalis etiam
cupiditate cacata, tamen cum cogitat
& ratiocinatur, quidquid in ea ratioci-
natione verum est, non ei tribuendum
est, sed lumini veritatis, à quo vel te-
nuiter pro sui capacitatem illustratur, ut
verum aliquod in ratiocinando sentiat*.
*Manu Formatoris nostri in ipsis cordibus
nostris veritas scripsit, Quod tibi non
vis, alteri ne feceris*. Accedat Theo-
logica ratio; quoniam istud nuper com-
memoratum, aliaque universalis legis
naturæ principia nequeunt invincibiliter
ignorari, ut alio in loco demonstrabi-
tur. Præterea quanta naturali legi con-
formia, atque ad humanam regendam
Rempublicam perutilia tradiderunt Cato,
Cicero, Seneca, Aristoteles, Plato, Li-
curgus?

At dixi ad Lumen rationis, inditam-
que veritatis imaginem, non ad sensuum
fluctuantes illecebras esse attendendum;
quod non eget demonstratione. Vidi-
mus quippe Atheos sensuum fallaciis
abreptos negare divini Numinis existen-
tiam, Epicureos animorum immortalita-
tem; & Politicos omnia ad temporale
commodum referentes etiam proximo-
rum interuersionem exitiumque curare.
Recte ergo monet Prosper, quod ad
naturalem legem scrutandam debent à
rerum mundanarum strepitu libera cor-
da vacare.

4.
An possit
etiam co-
gnoscere ve-
ritatem pra-
cticam.

5.
Declaratur
Conclusio
secundo

Præ-

6.
Ac confir-
matur.

Præterea dixi, naturalem hominis lapsi facultatem non posse singulas naturales veritates *collective* acceptas attingere. Sequitur ex dictis. Si etenim homo per peccatum contraxit vulnus ignorantie, luctamque experitur inter intellectum, & sensum, nequit disciplinis etiam naturalibus tam enixe navare operam, ut potuisset originali pace fruens, nutibusque rationis regens sensuum officium ac ministerium. Hinc Augustinus in 1. Retract. cap. 9. scribit: *Ad miseriam iusta damnationis pertinet ignorantia & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio nativitatis suæ: quod repetit de Nat. & grat. cap. 22. lib. xxii. de Civ. Dei cap. 22. atque in aliis locis compluribus. Confirmant sententiam nostram verba Eccles. cap. viii. v. ult. Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum quæ sunt sub sole: & quanto plus laboraverit ad querendum, tanto minus inveniat: etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire.* In quem locum præclare Olympiodorus in Catena GG. PP. Nullus itaque sapiens, sive secularis, sive in vera Sapientia initiatus perfecte potest Universi cognitionem assequi.

7.
Ponitur Con-
clusio secun-
da ac Proba-
tur.

PROPOSITIO II. Ut mens piis studiis intenta juvetur ad æternam vitam capefendam, requiritur Gratia, sive inspiratio sanctæ dilectionis vincens carnales cupiditates, ut docet Prosper in altera parte Epigrammatis.

Conveniunt in hac thesi Catholici omnes, eamque comprobant sequentia momenta. Primo quia qualibet scientia cum amore veritatis conjuncta, animumque excitans ad salutariter operandum, repromissa est per merita Mediatoris, atque de illa viri pii Deo gratias rependunt cum Apostolo scribente ad Corinth. 1. cap. 1. v. 4. *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu: quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia.* Deinde auctore eodem Apostolo 2. ad Corinth. cap. iiii. 5. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis:* quæ verba Concilia & Patres acceperunt de sancta cogitatione cor nostrum ad recte operandum alliciente. Rursus oratio fidelium est divinæ gratiæ apertissimum testimonium, ut diximus de H. P. cap. viii. Fidelis autem Deum orat cum regio Vate Psalmo cxviii. v. 34. *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.* Præterea vidimus de H. P. cap. 2. damnatam esse assertionem Pelagii, quod *Dei gratia ad singulos actus non* R. P. Berti Theol. Tom. III.

detur. Atque id accipiendum esse de Gratia actuali constat ex disputatis in eadem dissert. prop. 2. cap. vi. spectare autem ad omnia opera salutaria, demonstratum est cap. xi. & de H. Semip. cap. iv. Similiter Milevitanum Conc. can. 4. *Domum Dei est scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus.* Et Arausic. 2. can. 9. *Divini est muneris cum recte cogitamus.* Augustinus denique lib. vi. contra Jul. cap. 26. *Ignorantia minuitur veritate magis, magisque lucente, concupiscentia minuitur caritate magis, magisque fervente: nihil boni horum duorum est à nobis, non enim spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt.* An vero hæc omnia probent etiam gratiæ necessitatem ad cognoscendum, perficiendumque bonum opus morale, videbimus proximo capite III.

Argumenta, quæ facere videntur adversus primam propositionem, confirmant secundam, & e contra quæ secundam comprobant, videntur priorem labefactare, sed omnia ad concordiam revocantur, si dixeris nullam Christi gratiam requiri ad cognitionem veri speculativam, bene tamen ad practicam, & suscitantem operum salutarium sive parvam, sive robustam cupiditatem.

Itaque adversus priorem thesim opponunt. I. Si aliquis nativa intellectus facultate posset veritatem aliquam percipere, homines scientia præditi possent adversus rudes & imperitos gloriari, contra monitum Apostoli in 1. ad Corinth. 4. *Quis enim te discernit? &c.* II. Falsum esset pariter quod idem Apostolus scribit, *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis.* III. Supervacaneum pariter esset cum Psalmista notitiam veri orationibus postulare. IV. Falsa insuper esset prælaudata Augustini sententia, vulnus ignorantie non nisi medicinali gratia sanari. V. Item nec recte diceretur hominem ob Adæ prævaricationem nasci cæcum, quomodo affirmat Magnus Gregorius Hom. xi. in Evangelia; nam ut corporali lumine captus nihil potest videre, ita affectus cæcitate mentis nihil potest percipere. VI. Si ad aliquam veritatem comparandam non est necessaria gratia Salvatoris, neque necessaria erit ad cognoscendas omnes eundem naturæ ordinem non excedentes.

Resp. ad 1. loqui Apostolum de Fide, & aliis gratiæ donis, in quibus nemo discernitur per dona naturalia bonis malisque communia, ideoque recte hoc loco con-

8.
Objectiones
variæ.

9.
Solvuntur.

h h 2

tra

tra humanam superbiam demonstrari gratia necessitatem, ut vidimus de H. P. cap. 1x. De scientiis autem speculativis ideo gloriari non possumus, quoniam sine gratia inflant, nec discernunt inter bonum, & malum; ac præterea non comparantur nisi naturalibus potentiis, & causis præordinatis à Deo, & naturali illustratione, atque lumine ipso divino singulis affulgente. Solvitur eadem ratione quod sequitur. Etenim sanctam cogitationem nos ad veras virtutes allicientem ac trahentem habere non possumus absque auxilio supernaturali; speculativam vero sine naturali mentis collustratione. Apostolus autem cap. 3. Epist. 2. ad Corinth. loquitur de sancta cogitatione, quæ fideles attrahit, ipsumque reddidit idoneum novi testamenti ministrum: & consequenter demonstrat necessitatem auxilii supernaturalis ad fidei initium, ut dixi de H. Semip. cap. 4. Sane orando non postulamus à Deo cognitionem sterilem

& inflantem, sed quæ ad mandata divina facienda deserviat, & sit lucerna pedibus, & lumen semitis. Ab Augustino & Gregorio dicitur homo cæcus, in quantum sola cognitione naturali nequit ad veritatem Christianæ fidei pertingere; & humanis scientiis incumbens nequit sine gratia in viam salutis dirigere gressus suos: sed cum Jerichuntino Lucæ xviii. 35. *sedet secus viam mendicans*. Postremi argumenti consecutio non minus inepta est, quam si dixeris, Potest infirmus deambulare, Ergo & cursum currere; aut lippiens oculis cernit propinquiora, igitur & corpora quæque longinqua. Nam quod nequeat homo rerum omnium sibi scientiam comparare, facit illius finitudo, virium imbecillitas, fastidium laboris, crassities corporis, rerumque amplitudo. Quare laudabilis est quisquis spartam, quæ sibi contigit, ornat, juxta vetus adagium,

Σπάρταν ἐλαχες; ταύτην κοσμεῖ.

CAPUT II.

Quæritur quid asserendum sit de operibus eorum, qui gratia Fidei sunt destituti.

SUMMARIUM.

1. An bona opera Infidelium sint peccata.	11. Qualis gratia sit necessaria Infidelibus ad non peccandum.
2. 3. 4. 5. & 6. Probatur Conclusio.	12. Probatur ulterius.
7. An opera bona Infidelium sint meritoria.	13. 14. 15. & 16. Solvuntur objectiones.
8. & 9. Probatur Authoritate, ac ratione.	
10. Quid adhuc desit operibus Infidelium.	

EPIGRAMMA.

Quamvis multa homini post vulnera prima supersint,
Quæ vitam hanc faciant laudis habere decus:
Si tamen ingenio claro, & probitatis amori
Fons desit fidei subdita corda rigans;
Cunctarum frugum marcescit inutile germen,
Nec fruitur vero lumine falsus bonor.
Ignoratus enim Deus, & non credita virtus,
Quæ vera ad summum provebit arte bonum,
Non finit eniti regna ad celestia mentem,
Obstructam vanis, occiduisque gravem.
Perque omnes calles errat sapientia mundi,
Et tenebris addit, quæ sine luce gerit.

1.
An bona
opera Infidelium sint
peccata.

2.
Probatur 1.

PROPOSITIO I. Multa fiunt etiam ab Infidelibus, & impiis, quæ si operum honestatem inspicias & officia virtutum, habent decus laudis, neque ratione operis appellari debent peccata. Hæc positio pertinet ad dogma Fidei. Et prob. 1. can. 7. Sess. vi. Conc. Trid. Si quis dixerit opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, vera esse peccata, &c. Item Constantiens. sess. 15. ubi damnatur assertum Wiclefi, Omnia peccatoris opera sunt peccata, Similiter damnatus est xxv.

art. Baji, Omnia infidelium opera sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia. Est tamen discrimen aliquod inter errores damnatos à Synodo Constant. ac Tridentina, & inter errorem Baji. Wiclefus enim & Calvinus affirmarunt peccatum esse quicquid fit absque gratia habituali, & etiam quodlibet opus justorum ob concupiscentiæ labem omnia viciantem; & Bajus asseruit quidem art. 35. omne quod agit peccator esse peccatum, sed justos recte operari non denegavit.

Secun